Minna Punakallio

Lausunto
19.11.2025
598/03.01.00/2025

Valtiovarainvaliokunta

Lausuntopyyntönne 13.11.2025

HE 167/2025: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisen talouden hoitamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisen talouden hoitamisesta ja laki talouspolitiikan arviointineuvostosta. Lait sisältävät EU:n uusien finanssipoliittisten sääntöjen täytäntöönpanoa koskevan kansallisen lainsäädännön.

Kuntaliitto tukee tavoitetta taittaa velkasuhde pohjoismaiselle tasolle, mutta on huolissaan poliittisesta päätöksentekokyvystä ja päätöksistä, jotka osaoptimoivat säästöjä julkisen sektorin sisällä

EU:n jäsenvaltioiden velkakestävyyden vahvistaminen on tärkeä pitkän aikavälin talouskasvua ja valinnanmahdollisuuksia tukeva tavoite. Kuntaliitto tukee sitä, että Suomessa julkisyhteisöjen velkasuhteen tavoitteeksi asetetaan pitkällä aikavälillä aluksi 60 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen ja sen saavutettuaan enintään 40 prosenttia.

Velkasuhdetta tulisi sopeuttaa kohti pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuodessa kahdeksan vuoden tarkastelujaksolla. Vaalikausien sopeuttamistarpeeseen vaikuttaa paitsi julkisen talouden tilanne vaalikauden alussa niin myös esimerkiksi talouskasvu tulevien vuosien aikana. Lakiesityksessä arvioidaan, että tavoitteet vaativat tulevilla vaalikausilla useiden miljardien eurojen sopeuttamistoimia.

Julkisen talouden hoitoa kohti edellä mainittuja tavoitteita ohjattaisiin kansallisella tasolla valtion ja paikallishallinnon yhteenlasketulla nimellisellä rahoitusasematavoitteella, joka asetetaan kuluvalle ja tulevalle vaalikaudelle. Kuntaliitto ei vastusta sitä, että valtion ja paikallishallinnon alijäämät niputetaan fipo-lainsäädännössä yhdeksi yhteenlasketuksi nimelliseksi

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

rahoitusasematavoitteeksi. Kunhan paikallishallinnon rahoitusasematavoite asetetaan julkisen talouden suunnitelmassa yhä erikseen sekä kuntahallinnolle että hyvinvointialuehallinnolle.

Rahoitusasematavoitteen saavuttamista tukee kansallinen korjausmekanismi. Korjausmekanismiin esitettävillä muutoksilla, kuten valvontatahon muuttumisella talouspolitiikan arviointineuvostoksi ja valtioneuvoston korjaavia toimenpiteitä koskevan tiedonantovelvollisuuden lisäämisellä, tavoitellaan järeämpiä seuraamuksia silloin, kun valtioneuvosto lipsuu rahoitusasematavoitteista.

Korjausmekanismin uskottavuus voi ratkaista sen, kuinka hyvin rahoitusasematavoitteita noudatetaan. Se, että julkisen talouden tasapainottuminen kiinnitetään käytännössä kriittiseen, valtioneuvoston ulkopuoliseen valvontaan, on kuitenkin suuri riski. Talouspolitiikan arviointineuvostolle tulee antaa vähintäänkin taloudellinen itsenäisyys ja riittävät resurssit suhteessa annettuun finanssipolitiikan valvonnan tehtävään.

Suomen julkisen velan määrä on noussut 90 prosentin tuntumaan suhteessa bruttokansantuotteeseen. Velkaantuminen on lisääntynyt, vaikka Suomen lainsäädäntö on velvoittanut hallituksia tiukan rahoitusasematavoitteen asettamiseen jo useiden hallituskausien ajan. Velkaantuminen on lisääntynyt myös siitä huolimatta, että hallitukset ovat tyypillisesti olleet hyvin sitoutuneita hallitusohjelmiinsa sisältyneisiin julkisen talouden säästötoimenpiteisiin.

Se, että velkaantumisen hillintä epäonnistuu toistuvasti johtuu monista tekijöistä. Syyt kilpistyvät siihen, että julkisen talouden tavoitteet eivät ohjaa tai rajaa hallituksen kaikkia päätöksiä tai linjauksia riittävästi.

Menokehitys ei pienene tarpeeksi, koska jo päätettyjen leikkausten ohella on taloudellisesti mahdollista ja poliittisesti houkuttelevaa ”vahvistaa” palveluja ja lisätä investointeja. Toisinaan säästöpäätökset epäonnistuvat niille asetettujen säästötavoitteiden saavuttamisessa. Lisäksi alijäämäistä julkista taloutta heikennetään veronalennuksilla ja erilaisilla verotuilla. Nykyinen finanssipoliittinen lainsäädäntö ei ole myöskään estänyt sitä, että osa hallitusohjelmien säästöpäätöksistä on ollut koko julkisen talouden tasolla täysin merkityksettömiä tai jopa kokonaisuutta heikentäviä. Tällaiset linjaukset vahvistavat valtiontaloutta, mutta heikentävät muita julkisen talouden alasektoreita, kuten kuntataloutta, valtion eläkerahastoa tai muista sosiaaliturvarahastoja.

Aikaisempien kokemusten vuoksi Kuntaliitto epäilee vahvasti sitä, että esitetyllä finanssipoliittisella säännöstöllä ja siihen liitetyllä valvonnalla

kyettäisiin uudistamaan Suomen päätöksentekokulttuuri sellaiseksi, että velkaantuminen taittuisi tavoitetasoja kohden useilla miljardeilla euroilla vaalikauden aikana. Velkasuhteen alentamiselle on kuitenkin selvä tarve.

Uuden finanssipoliittisen säännöstön tulisi alleviivata päättäjille sitä, että päätösperäisistä menojen lisäyksistä ja tulojen heikennyksistä on pidättäydyttävä silloin, kun julkinen talous ei ole tasapainossa keskipitkällä aikavälillä. **Tätä tukisi se, jos myös valtion tulisi kattaa alijäämänsä taloutta vahvistavilla päätöksillä tietyn määräajan kuluessa.** Nyt vastaavat velvoitteet ovat voimassa vain kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Vuonna 2024 valtion rahoitusasema eli nettoluotonanto oli -3,7 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Paikallishallinnossa nettoluotonanto oli -0,9 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuntaliitto on huolissaan alijäämien suhteellisista kokoeroista julkisen sektorin sisällä ja erityisesti valtion alijäämän suuruudesta suhteessa itsehallinnolliseen paikallishallintoon. Alijäämien syvyys voi synnyttää valtiolle kannustimen heikentää toimillaan paikallishallinnon talouden tilaa. Tästä tyypillisen esimerkin tarjoavat vuodesta toiseen toistuvat leikkaukset kuntien valtionosuuksista. Esitetyn finanssipoliittisen lainsäädännön tulisi varmistaa se, että hallitusten päätökset ovat riittäviä, ne tavoittelevat koko julkisen sektorin tasapainottumista ja varmistavat alijäämiä korjaavien sopeutustoimien tasapuolisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta.

Fipo-lain muutokset eivät muuta yksittäisten kuntien talouden-hoitoon kohdistuvia velvoitteita

Kunnat ovat osa paikallishallintoa, joten kuntien talouspäätökset vaikuttavat siis osaltaan siihen, noudattaako Suomi neuvostossa hyväksyttyä nettomenopolkua, saavuttaako Suomi valtioneuvoston asettamat rahoitusasematavoitteet ja väheneekö julkinen velka ennakoidulla uralla.

Esitetty lainsäädäntö ei kuitenkaan merkitse kuntien talouden hoidolle välittömästi mitään muutosta. Sillä ei esimerkiksi aseteta velkakattoa yksittäiselle kunnalle tai kuntien muodostamille laajemmille toiminnallisille kokonaisuuksille, eikä sillä rajoiteta kuntien menojen tai investointien kasvua. Lainsäädäntö ei merkitse muutostarpeita kuntalakiin.

Kuntien taloudellinen rahoitusasema on ollut kokonaisuutena lievästi alijäämäinen jo pitkään kuntien korkealle tasolle nousseiden investointien vuoksi. Yksittäisten kuntien talouden tasapainoa tai alijäämien kattamista säätelee kuntalaki, jonka velvoitteet on todettu useissa tarkastuksissa varsin toimiviksi. Kriisikuntamenettelyihin on päätynyt vuosittain vain hyvin rajallinen joukko pieniä kuntia, joiden talousongelmat on pystytty ratkomaan. Velvoitteet talouden tasapainottamiseen ovat kunnilla tiukemmat kuin valtiolla.

Koska Suomen julkisen talouden tila eroaa finanssipolitiikan keskeisimmästä tavoitteesta niin selvästi niin sopeuttamistoimenpiteet tulevat näkymään hallitusohjelmissa vielä pitkän aikaa. Velkajarrun tuntuvin seuraus kunnille lieneekin se, että taloudellinen niukkuus jatkuu kunta-valtio-suhteessa vielä monien vuosikymmenten ajan.

Finanssipoliittisista tavoitteista tulee kuitenkin viestiä selkeästi myös itsehallinnollisille kunnille, jotta nämä ymmärtävät kuntansa tiiviin yhteyden julkisen talouden suunnitelmassa asetettaviin rahoitusasematavoitteisiin. Tämän vuoksi rahoitusasematavoitteet tulee asettaa erikseen kaikille julkisen sektorin alasektoreille. Koska tavoitteet asetetaan kansantalouden tilinpidon luokittelulla, ne tulee asettaa tässä tapauksessa kuntahallinnolle.

SUOMEN KUNTALIITTO

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi